

УДК 657.1

Скрипник М.І.*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і аудиту
Київського національного університету технологій та дизайну***Григоревська О.О.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту
Київського національного університету технологій та дизайну***Шанусь О.В.***студент
Київського національного університету технологій та дизайну*

ВІДОБРАЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ У ВНУТРІШНІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

DISPLAY LABOR PRODUCTIVITY IN INTERNAL REPORTING ENTERPRISE: MANAGERIAL ASPECTS

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню відображення показників продуктивності праці в звітності підприємства в частині управлінської складової. Визначено показники, які використовуються для контролю продуктивності праці та управління нею. Доведено, що для ефективного функціонування, розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно розраховувати та відображати у внутрішній звітності показник продуктивності праці. З метою вирішення цього проблемного питання запропоновано форми внутрішньої звітності. Використання пропозицій дасть змогу забезпечити розкриття інформації про стан розрахунків та складові продуктивності праці для формування дохідливої, повної, доречної, достовірної інформації.

Ключові слова: звітність, внутрішня звітність, праця, продуктивність праці, управління продуктивністю праці.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию отражения показателей производительности труда в отчетности предприятия в части управленческой составляющей. Определены показатели, которые используются для контроля производительности труда и управления нею. Доказано, что для эффективного функционирования, развития и повышения конкурентоспособности предприятия необходимо рассчитывать и отражать во внутренней отчетности показатель производительности труда. С целью решения данного проблемного вопроса предложены формы внутренней отчетности. Использование предложенных позволит обеспечить раскрытие информации о состоянии расчетов и составляющие производительности труда для формирования доходчивой, полной, уместной, достоверной информации.

Ключевые слова: отчетность, внутренняя отчетность, труд, производительность труда, управление производительностью труда.

ANNOTATION

The article is devoted to the study of the reflection of labor productivity indicators in the enterprise's reporting in terms of the management component. Indicators that are used to monitor and manage labor productivity are defined. It is proved that for effective functioning, development and increase of competitiveness of the enterprise it is necessary to calculate and reflect in internal reporting the indicator of labor productivity. In order to solve this problem issue, forms of internal reporting have been proposed. The use of proposals will ensure the disclosure of information on the state of payments and the components of labor productivity for the formation of intelligible, complete, relevant, reliable information.

Key words: reporting, internal reporting, labor, labor productivity, labor productivity management.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання особливого значення набуває ефективне використання облікової інформації в прийнятті правильних і своєчасних управлінських рішень. Це дає змогу оперативно вживати дієвих заходів з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства загалом та видів продукції зокрема [10].

Внутрішня бухгалтерська звітність – це звітність, яка складається бухгалтером-аналітиком і подається як адміністрації підприємства, так і менеджерам всіх рівнів управління. Основною метою складання звітності є надання оперативної релевантної інформації відповідно до вимог управлінського персоналу [6].

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що підприємство самостійно розробляє систему та форми внутрішньогосподарського обліку та звітності [4].

Одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємств є формування безперервного потоку узагальнюючих показників на всіх рівнях підприємства на основі форм внутрішньої звітності.

У внутрішній звітності відображаються у систематизованому вигляді результати за напрямками діяльності, видами ресурсів, витрат, доходів за відповідний період (щоденно, щотижнево, щомісячно, щоквартально) [2].

Впровадження системи внутрішньої звітності, в якій формується оперативна, поточна та перспективна інформація про витрати, доходи і результати діяльності, дасть можливість оперативно прийняти своєчасні, зважені та обґрунтовані управлінські рішення щодо уникнення значних відхилень й недопущення перевитрат, а також планомірного розвитку підприємства [8].

Для управління процесами виробництва і видами ресурсів безпосередньо на підприємстві потрібна внутрішньогосподарська звітність,

в якій би формувалась відповідна інформація для різних рівнів управління (вищій, середній, нижчий). Для вищого рівня управління потрібні найбільш узагальнені показники діяльності підприємства, для нижчих рівнів – більш деталізовані. Тому перш за все потрібно визначити обсяг, зміст, строки подання інформації для користувачів кожного рівня. Важливо розробити систему показників, які залежать від виконавців, за виконання яких вони несуть безпосередню відповідальність [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у розроблення теоретико-методологічних та практичних засад внутрішньої (управлінської) звітності зробили такі вітчизняні та іноземні науковці, як, зокрема, П.Й. Атамас, О.П. Атамас, К.В. Безверхий, І.О. Левера, О.А. Петрик, Ж.С. Труфіна, Н.С. Хаймьонова. Проте питання висвітлення показників продуктивності праці так і залишились поза увагою науковців.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Подальші теоретичні дослідження мають бути спрямовані на обґрунтування та розробку методології, а також організацію єдиного інформаційного простору підготовки та надання управлінської звітності користувачам в частині відображення показників продуктивності праці з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Мета статті полягає у дослідженні методичної та організаційної характеристики управлінської звітності в частині відображення показників продуктивності праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішню звітність застосовують для поточного контролю показників діяльності підприємства, виявлення тенденцій його розвитку, а також для коригування планів. Саме тому внутрішня звітність повинна містити фактичні, планові дані, відхилення від планів, їх причини і визначення можливих винуватців цього. Також до її інформації можна додати прогностичні дані з урахуванням прогностичної спрямованості усього управлінського обліку загалом. Це дасть змогу приймати не тільки поточні, але й стратегічні рішення [6].

Терміни подання внутрішньої звітності, на нашу думку, повинні відповідати нагальності потреби в даній інформації, але ці терміни мають бути періодичними, тобто подання повинно відбуватися за рівні проміжків часу.

Це буде відповідати такому принципу бухгалтерського обліку, як періодичність, і такій якійській характеристиці інформації, як зіставність. Тобто ми зможемо порівняти показники звітного періоду з попереднім. Це забезпечить цілковиту інформованість управлінського персоналу, а також директора підприємства про стан даного підприємства, а також його перспективи.

Для того щоб контролювати показник продуктивності праці, потрібно проконтролювати такі показники, як:

- 1) виробіток;
- 2) трудомісткість.

Для цього, на нашу думку, потрібно розробити такі звіти:

- 1) звіт про виробництво одного виду продукції (товарів, робіт, послуг);
- 2) звіт про рух працівників основного персоналу.

У зразку 1 наведено приклад звіту про виробництво одного виду продукції.

Для того щоб розрахувати показник виробітку по цеху (р. 231), потрібно додати рядки 2311 та 2312 і відняти рядок 2313.

Цей звіт буде містити інформацію лише по одному цеху та по одному виду продукції, але якщо підприємство має два і більше цехів та продукції, то потрібно скласти звіт про виробництво продукції по підприємству. Наприклад, припустимо, що на нашому підприємстві 3 цехи, а один цех виготовляє одну продукцію. Цей звіт представлений у зразку 2.

Цей звіт буде містити інформацію не лише окремо по цеху або по продукції, але й загальні дані по виробництву загалом на підприємстві. Цей звіт допоможе управлінському персоналу, а також керівництву підприємства отримати інформацію про те, якої продукції виготовляється найбільше, а якої – найменше, як змінилося виробництво порівняно з попереднім періодом, чи доцільно виготовляти таку кількість продукції, чи потрібно зменшити її виготовлення або, навпаки, збільшити.

Для того щоб знайти суму в рядку 231, потрібно додати рядки 2311 та 2312 і відняти рядок 2313. Для того щоб знайти суму в рядку 232, потрібно додати рядки 2321 та 2322 і відняти рядок 2323. Для того щоб знайти суму в рядку 233, потрібно додати рядки 2331 та 2332 і відняти рядок 2333. Для того щоб знайти суму в рядку 234, потрібно додати рядки 231, 232, 233.

Як раніше було сказано, виробіток буде дорівнювати сумі оприбуткованих на склад із виробництва готової продукції та напівфабрикатів за вирахуванням напівфабрикатів, переданих у виробництво. Але цей показник буде характеризувати виробіток загалом по цеху. А для того, щоб знайти виробіток на одного працівника, потрібно скласти звіт про рух працівників основного персоналу (зразок 3).

Цей звіт містить цінну інформацію для управлінського персоналу та керівництва підприємства про плинність кадрів. В цьому звіті зазначається, яка кількість працівників основного персоналу є на підприємстві, скільки працівників звільнилося, скількох прийняли на роботу.

Для того щоб розрахувати суму по рядку 030, потрібно від рядка 010 відняти 020.

Як видно, дані звіти не важкі у заповненні, але несуть дуже важливу для підприємства інформацію. На основі цих звітів можна скласти звіт про продуктивність праці в цеху та звіт про

Зразок 1

Звіт про виробництво одного виду продукції (Цех 1)

Показники виробництва	Код рядка	Кількість, грн.	
		Звітний період	Попередній період
Вироблено готової продукції, тис. грн.	2311	A	A1
Вироблено напівфабрикатів, тис. грн.	2312	B	B1
Передано у виробництво напівфабрикатів, тис. грн.	2313	C	C1
Виробіток по цеху (р. 2311 + р. 2312 - р. 2313), тис. грн.	231	A+B-C	A1+B1-C1

Зразок 2

Звіт про виробництво продукції по підприємству

Показники виробництва	Код рядка	Кількість, грн.	
		Звітний період	Попередній період
Цех 1 (р. 2311 + р. 2312 - р. 2313)	231	A+B-C	A1+B1-C1
Вироблено готової продукції	2311	A	A1
Вироблено напівфабрикатів	2312	B	B1
Передано у виробництво напівфабрикатів	2313	C	C1
Цех 2 (р. 2321 + р. 2322 - р. 2323)	232	A+B-C	A1+B1-C1
Вироблено готової продукції	2321	A	A1
Вироблено напівфабрикатів	2322	B	B1
Передано у виробництво напівфабрикатів	2323	C	C1
Цех 3 (р. 2331 + р. 2332 - р. 2333)	233	A+B-C	A1+B1-C1
Вироблено готової продукції	2331	A	A1
Вироблено напівфабрикатів	2332	B	B1
Передано у виробництво напівфабрикатів	2333	C	C1
Всього по цехам (р. 231 + р. 232 + р. 233)	234	Y	Y1

Зразок 3

Звіт про рух працівників основного персоналу (Цех 1)

Показники	Код рядка	Кількість, ос.	
		Звітний період	Попередній період
Прийнято на посаду, ос.	010	A	A1
Звільнено з посади, ос.	020	B	B1
Всього працюючих (р. 010 - р. 020)	030	A-B	A1-B1

Зразок 4

Звіт про продуктивність праці по цеху

Показник	Код рядка	Кількість		Відхилення,	
		Звітний період	Попередній період	од.	%
Виробіток, грн.	100	A	A1	Тенденція до зростання	
Середньоспискова кількість працюючих основного виробництва, ос.	110	B	B1	-	
Продуктивність праці, грн./ос.	120	A/B	A1/B1	Тенденція до зростання	

Зразок 5

Звіт про продуктивність праці

Показник	Код рядка	Кількість		Відхилення	
		Звітний період	Базовий період	од.	%
Цех 1					
Виробіток, грн.	1110	A	A1	Тенденція до зростання	
Середньоспискова кількість працюючих основного виробництва, ос.	1120	B	B1	-	-
Продуктивність праці, грн./ос.	1130	A/B	A1/B1	Тенденція до зростання	
Цех 2					
Виробіток, грн.	2110	A	A1	Тенденція до зростання	
Середньоспискова кількість працюючих основного виробництва, ос.	2120	B	B1	-	-
Продуктивність праці, грн./ос.	2130	A/B	A1/B1	Тенденція до зростання	
Цех 3					
Виробіток, грн.	3110	A	A1	Тенденція до зростання	
Середньоспискова кількість працюючих основного виробництва, ос.	3120	B	B1	-	-
Продуктивність праці, грн./ос.	3130	A/B	A1/B1	Тенденція до зростання	
Середня продуктивність праці	4000	W	W1	-	-

продуктивність праці загалом по підприємству. У зразку 4 подано приклад звіту про продуктивність праці в цеху.

Цей звіт містить інформацію про продуктивність праці по окремому цеху. У звіті про продуктивність праці відображаються показники виробітку, середньоспискової кількості працюючих основного виробництва та продуктивність праці за звітний та попередній періоди, а також відхилення, тобто на скільки відсотків або в скільки разів у звітному періоді змінився показник порівняно з попереднім періодом. Відхилення по рядку 100 в од. розраховується діленням показника звітного періоду на попередній. Аналогічно розраховується відхилення і по рядках 110 і 120. Відхилення у відсотках знаходиться множенням відхилення в од. на 100.

Звіт про продуктивність праці по цеху надає систематизовану інформацію управлінському персоналу та керівництву підприємства про продуктивність праці в окремих цехах. Цей звіт також надає інформацію про величину показників у попередньому періоді та звітному. У стовпчику «Відхилення» розраховується, у скільки разів або на скільки відсотків змінився той чи інший показник у звітному періоді порівняно з базовим. Ця інформація потрібна для того, щоб побачити як працюють робітники у цехах, чи є їх праця продуктивною, чи потрібно вдосконалювати виробництво, чи потрібно його механізувати. Також цей звіт допоможе керівництву підприємства та управлінському персоналу порівняти та визначити, чи є доцільним виготовлення тієї чи іншої продукції.

На основі звіту про продуктивність праці по цеху можна скласти звіт про продуктивність праці на підприємстві. Для прикладу візьмемо підприємство, яке має три цехи і кожен цех виготовляє окрему продукцію. Цей звіт представлений у зразку 5.

Цей звіт надає інформацію управлінському персоналу та керівництву підприємства про продуктивність праці на підприємстві загалом. Як вже було вище сказано, показник продуктивності показує рівень конкурентоспроможності товару на ринку збуту. Для того щоб знайти середню продуктивність праці, потрібно додати всі показники продуктивності праці по цехах та поділити на кількість цехів на підприємстві. У цьому прикладі середня продуктивність праці (р. 4000) буде дорівнювати сумі рядків 1130, 2130, 3130, розділених на 3.

Звіт про продуктивність праці буде містити повну інформацію за показниками продуктивності праці на підприємстві. Цей звіт надає інформацію про виробіток, середньоспискову кількість працюючих та продуктивність праці як по цеху, так і середню по підприємству. Дані показники подаються як за звітний, так і за попередній періоди. Це допоможе керівництву підприємства та управлінському персоналу порівняти показники і прийняти правильне та зважене рішення. Також цей звіт відображає

відхилення показників, тобто те, у скільки разів та на скільки відсотків змінився показник у звітному періоді порівняно з попереднім. Якщо середня продуктивність праці по підприємству у звітному періоді зросла, то керівництво та управлінська ланка підприємства можуть конкретно побачити, завдяки якому цеху вона зросла. Також вони можуть зробити висновок, що продукція на ринку збуту буде конкурентоспроможною. Також якщо продуктивність праці в одному цеху стабільно зростає, то керівництво підприємства може виділити премію працівникам даного цеху для мотивації персоналу, адже, як ми зазначали вище, мотивація праці – це один із заходів підвищення продуктивності праці.

Якщо ж середня продуктивність праці по підприємству знизилась, керівництво та управлінський персонал можуть побачити, в якому саме цеху найнижча продуктивність праці, та зробити висновки. Вони повинні полагати в тому, що, можливо, потрібно більш механізувати виробництво продукції даного цеху або застосовувати новішу техніку. Якщо продуктивність праці одного цеху стабільно знижується, то керівництву слід подумати над доцільністю роботи цього цеху.

Надалі показник продуктивності праці буде відображатися в управлінському балансу. Управлінський баланс має більш спрощену структуру, ніж фінансовий. Мета даного балансу полягає в наданні інформації лише за основними і найбільш динамічними статтями фінансового балансу, а також включає у себе, крім традиційних розділів активу і пасиву, розділ «Показники». До цього розділу належать усі необхідні показники, які потрібні для аналізу підприємства. До таких показників належить і продуктивність праці, яка, як вже було сказано, є важливим показником для господарської діяльності підприємства.

Окрім значення показників та статей балансу за початок і кінець місяця, даний звіт також містить розміри абсолютного і відносного відхилення та прогноз на наступний період, що дає змогу менеджерам виявити наслідки даних відхилень і використати одержану інформацію для прийняття оптимальних управлінських рішень [6].

Висновки. Інформація, сформована в бухгалтерській звітності, не забезпечує задоволення інформаційних потреб користувачів в частині відображення показників продуктивності праці. Для ефективного функціонування, розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно розраховувати та відображати у внутрішній звітності показник продуктивності праці. З метою вирішення цього проблемного питання запропоновано форми внутрішньої звітності. Використання пропозицій дасть змогу забезпечити розкриття інформації про стан розрахунків та складові продуктивності праці для формування дохідливої, повної, доречної,

достовірної інформації, а також створити базу для економічного аналізу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Атамас П.Й. Інтегрована корпоративна звітність: проблеми впровадження / П.Й. Атамас, О.П. Атамас // Академічний огляд. – 2015. – № 1. – С. 78–85. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2015_1_12.
2. Безверхий К.В. Соціально-орієнтована звітність підприємства / К.В. Безверхий // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 2–3. – С. 70–78. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2015_2-3_10.
3. Економічний аналіз : [навч. посібник] / [Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін.]. – О. : ОНЕУ, Ротапринт, 2015. – 310 с.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України : затв. Верховною Радою України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV зі змінами і доповненнями від 22 грудня 2011 р. № 4224-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Корпоративна звітність з новим онлайн-інструментом // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2015. – № 3. – С. 24. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ssia_2015_3_6.
6. Левера І.О. Внутрішньогосподарська звітність у системі управління сільськогосподарськими підприємствами / І.О. Левера. – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2010_154_3/10lio.pdf.
7. Петрик О.А. Управлінська фінансова та не фінансова звітність підприємств: концептуальний підхід та організаційні аспекти її підготовки / О.А. Петрик // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 3. – С. 4–6.
8. Труфіна Ж.С. Внутрішня звітність та її використання у контролі формування фінансових результатів операційної діяльності / Ж.С. Труфіна // Вісник Чернівецького торговельно-економічного університету. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2011_3/NV-2011-V3_70.pdf.
9. Хаймьонова Н.С. Внутрішня звітність у системі управлінського обліку витрат підприємства / Н.С. Хаймьонова // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – Вип. 5. – С. 1044–1047. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/212.pdf>.
10. Фінансова звітність в інформаційній системі управління / [Л.О. Янчева, І.В. Чернікова, С.О. Лищенко] // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 6. – С. 57–61.